

PORT
PAYÉ
HELLAS

'Ελεύθερη πληροφόρηση

ΔΕΛΤΙΟ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ
ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ: 'Ο Μητροπολίτης 'Αττικής και Μεγαρίδος ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ
'Αριθμός φύλλου 238 1 'Οκτωβρίου 2008

Τά δύο μοτίβα

ά δύο μοτίβα τῶν δράμάτων καί τῶν ἐμπειριῶν, πού διακινουῦνται, τούτη τήν ἐποχή, στό σίβο τῆς ἀντιπαλότητας, θέλω νά τά ἰκνογραφήσω μέ τήν ἀνήσυχη γραφίδα μου καί νά τά καταθέσω στήν τράπεζα τῶν καθολικῶν, ἐπίκαιρων προβληματισμῶν μας. Ἐκπορεύονται καί τά δύο, ἀπό τήν ἴδια πηγή. Ἄπό τήν ὑπαρξιακή, ἐναγώνια στόχευση, γιά σταθερή, γόνιμη κοινωνία «ἀγάπης» καί «ἀφοσίωσης» μέσα στό ὄνειρικό ἀνάκτορο τοῦ γάμου. Ἄπό τή λαχτάρα γιά ἀποκλειστικότητα καί πληρότητα τῆς «σχέσης» τῶν δύο προσώπων, πού ἀποφασίζουν νά συνοδοιπορήσουν, νά συμπονέσουν καί νά συνευφρανθοῦν κατά τό μεγάλο καί ἀποφασιστικό ταξίδι τῆς ἔγγαμης περιπέτειας.

Τά δύο μοτίβα πόθων καί στόχων ἐκπηγάζουν ἀπό τά ἴδια, ἀπύθμενα βάθη τῆς ἀνθρώπινης καρδιάς. Προβάλλονται, ὡστόσο, στήν ἐπικαιρότητα, μέ διαφορετικές ἐτικέτες χρονολόγησης καί μέ διαφορετικό look πολιτιστικῆς ἀξιολόγησης. Τό ἕνα στιγματίζεται ὡς παλιάς κοπῆς. Ὡς συντηρητικό, ἀσύμβατο μέ τά προ-

δευτικά μοντέλα της εποχής μας. Καί-κατά συνέπεια-ξεπερασμένο και άδοκιμο. Τό άλλο χρωματίζεται ως αεράτο, προοδευτικό άποκτημα της εποχής μας. Έγγύηση της έλευθερίας του άτόμου. Καί καταξίωση του δικαιώματός του νά μή δεσμεύεται σέ έποχιακά σχήματα, αλλά νά επιλέγει τή συμφερότερη πρόταση και νά γεύεται, ίσαμε και τήν τελευταία γουλιά, τό ποτήρι της εϋτυχίας του.

Από τή δική μου πλευρά, κατά τήν ένταξη των στοχασμών μου και άτων κρίσεών μου σέ τοϋτο τό κείμενο, θά προσπαθήσω νά αποφύγω τήν ένταση και τή διαλεκτική, πού ύπηρετεί τήν πόλωση. Θά εισφέρω στο διάλογο, ψυχρές έκτιμήσεις. Έμπειρίες, αισθήματα και στεναγμούς άγωνιστών της ζωής, πού, άλλοτε από πλησμονή χαράς και άλλοτε από άφόρητη θλίψη, αποδεσμεύονται από τό φυλακτήριο της καρδιάς, κυλοϋν στά κοινά μονοπάτια και καταντοϋν «γνώση» και «γεύση» του έπόνυμου και του άνώνυμου πλήθους.

Τό πρώτο μοτίβο είναι αυτό, πού κληρονομήσαμε από τή μακράιωνη ιστορία. Τό δεχτήκαμε, ως έντολή του Πλάστη Πατέρα μας και ως καθηδήγηση της άπειρης, σέ πλάτος και βάθος, θεϊκής Του Άγάπης. *«Καταλείπει άνθρωπος τόν πατέρα αϋτοϋ και τήν μητέρα και κολληθήσεται τῆ γυναικί αϋτοϋ και ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν... ὃ οὖν ὁ Θεός συνέζευξεν, άνθρωπος μή χωριζέτω»* (Ματθ, ιθ' 5, 6, Γενέσ. α' 27, β' 24). Στή συνέχεια, κατά τή μακρότατη λειτουργία του θεσμοϋ, ένδυναμώσαμε τίς έμπειρίες μας και στερεώσαμε τίς πεποιθήσεις μας μέ τή μελέτη και τήν άνάλυση των πλούσιων ιστορικών καταγραφών. Καί έκπλαγήκαμε θετικά, διαπιστώνοντας, ὅτι τήν άτίμητη θεϊκή ὁδηγία θεώρνησε χρέος του νά τήν επενδύσει και μέ τή σφραγίδα του πολιτικοϋ Νόμου ὁ ρωμαϊκός νομοθέτης: *«Γάμος ἐστίν άνδρός και γυναικός ένωσις, και συγκλήρωσις του βίου παντός, θείου τε και ανθρωπίνου δικαίου κοινωνία»*.

Τό δεύτερο μοτίβο, ὄραμα και γέννημα της επαναστατικῆς-σωσιότερα: της άνατρεπτικῆς-προοδευτικότητας, χτύπησε βάρβαρη και καταλυτικά τούς δυό ισχυρούς πυλώνες, τό: *«ὃ ὁ Θεός συνέζευξεν, άνθρωπος μή χωριζέτω»* και τό: *«Γάμος ἐστίν άνδρός και γυναικός ένωσις, και συγκλήρωσις του βίου παντός»*. Καί σκάρωσε ένα σχῆμα έγγαμης συμβίωσης, δῆθεν έλευθερης, πού δέ σκύβει κεφάλι ύποταγῆς σέ καμιά δέσμευση, αλλά και δέν

υπογράφει καμιά ἐγγύηση ἰσοβιότητας τῶν αἰσθημάτων. Ὁ γάμος ἔπαψε νά ἀντιμετωπίζεται ὡς συμπορεία ἰσόβια. Ἡ σφοδρή ἀγάπη, τό δυνατό καί δυναμικό αἶσθημα, πού ἔδενε τούς συζύγους «εἰς σάρκα μίαν», ἔγινε δεκτό καί ἀποδεκτό, ὡς δοκιμή ἢ ὡς περιπέτεια ἐντελῶς ἐποχιακή. Συμπόρευση μιᾶς χρήσης. Ἡ, ταξίδι ἐνός δρομολογίου. Πού εὐκόλα ἀκυρώνεται, γιά νά δρομολογηθεῖ κάποιο δεύτερο ἢ κάποιο τρίτο.

Συνέπεια πρώτη, αὐτῆς τῆς μοντέρνας δόμησης τῆς σχέσης τοῦ γάμου, εἶναι ἡ πυκνότητα τῶν διαζυγίων, πού σηματοδοτεῖ γκρέμισμα τῶν ὀνείρων καί ψυχολογική κατάρρευση. Καί συνέπεια δεύτερη, ἡ ἐφεύρεση καί ἡ θεσμοθέτηση τῆς ἀπόλυτα ἐλεύθερης, ἐποχιακῆς συγκατοίκησης, πού θεμελιώνεται καί οἰκοδομεῖται πάνω στίς ὑποψίες καί σιούς φόβους μιᾶς ἐνδεχόμενης κατάρρευσης. Ἡ σφοδρή ἀγάπη, πού ὑποτίθεται, ὅτι συνδέει στενά τούς δύο ἀνθρώπους καί τούς ἐμπνέει σέ ταύτιση τῶν ὀραμάτων τους καί τῶν πόθων τους καί σέ συγχρονισμό τῶν βημάτων τους, μεταστοιχειώνεται σέ συμβόλαιο ἄδηλης διάρκειας, πού ὁ ἐλαφρότερος ἄνεμος τῆς δυσπιστίας ἢ τῆς καχυποψίας μπορεῖ νά τό ἀκυρώσει.

Σᾶς δίνω ὅλο τό δικαίωμα νά χαρακτηρίσετε τό πρῶτο μοτίβο τῆς συζυγικῆς συμβίωσης, ὡς παλιό. Εἶναι, στήν πραγματικότητα, παλιό. Δοκιμασμένο σέ σειρά ἀτέλειωτων αἰώνων. Δέ θά σᾶς ἐπιτρέψω, ὡστόσο, νά τό χαρακτηρίσετε ξεπερασμένο. Γιατί τά στοιχεῖα τῆς ἀντοχῆς του καί οἱ ἐνδείξεις τῶν ἀποτελεσμάτων του εἶναι ἀδιαμφισβήτητα. Σᾶς καταθέτω, μέ ἐπίγνωση τῆς εὐθύνης μου, ὅτι γνώρισα ἀνθρώπους, πού ἔζησαν τή σχέση τοῦ γάμου τους, κάτω ἀπό τό βλέμμα καί μέσα στήν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, μέ τόση εὐαισθησία καί μέ τόση πληρότητα, πού ἡ εὐτυχία τους δέ σκιάστηκε ἀπό κανένα, ἔστω καί ἐποχιακό, σύννεφο. Ὁ δεσμός τους δέν πέρασε, οὔτε γιά λίγο, ἀπό τό σκοτεινό τοῦνελ τῶν ὑποψιῶν ἢ τῆς ἀμφισβήτησης. Ἡ ἀμοιβαία ἀγάπη τους, διατηρήθηκε καθαρή, σέ ἀδιάκοπη ἔνταση. Ἡ ἐμπιστοσύνη τους στό σύζυγο ἢ στή σύζυγο, κρυστάλλινη καί ἀδιατάρακτη. Ἡ συμπάρσταση, κατά τίς στιγμές τῆς ὀδύνης, ὀλοκάρδια καί θυσιαστική. Καί σᾶς βεβαιώνω, ὅτι οἱ οἰκογένειες, πού ἔστησαν τό ναό τῆς εὐτυχίας τους μέ σοβαρότητα καί ἐπίγνωση καί χάρηκαν τήν πληρότητα τῆς ἀγάπης τους, δέν

είναι ούτε λίγες, ούτε οί πολύ παλιές και «ξεπερασμένες», Βρίσκονται κοντά μας και κοντά σας. Περπατούν στους ίδιους δρόμους, πού περπατάμε όλοι μας και αναμετριώνται με τους ίδιους προβληματισμούς. Άλλά, διατηρούν, με αγωνιστική διάθεση, την αυτονομία τους και δέν υποκύπτουν στα έντυπωσιακά συνθήματα της έμπορευματοποιημένης «προοδευτικότητας».

Δέν μου έλλειψε η εμπειρία και του άλλου μοτίβου. Παρακολούθησα τή δοκιμασία και την περιπέτεια των νέων παιδιών, πού αποφάσισαν νά συνοικήσουν μέ τό σύντροφο της επιλογής τους και τελικά συστεγάστηκαν μέ την υποψία και τό φόβο της πιθανής έξαπάτησης. Τή στιγμή, πού ο υποτιθέμενος σύντροφος ανοίγει την πόρτα, για νά πορευτεί στην έστία του μόχθου του, αφήνει πίσω του, στην άδεια-φτωχή ή καλοστολισμένη-κάμαρα, τους σκοτεινούς λογισμούς, πώς μιά άλλη «σχέση» θά προδώσει τό στημένο σπιτικό και θά τινάξει στον άέρα τις προδοκίες. Και αν τύχει οί λογισμοί αυτοί νά ενισχυθούν ή και νά επαληθευτούν από στραβοπατήματα και από περιστατικά προδοτικής έκποίησης του θησαυρίσματος της αγάπης, τότε οί καρδιές παγώνουν αυτόματα, οί δρόμοι χωρίζουν και τό πριν σφιχτοδεμένο ζευγάρι μεταβολίζεται σε γρονθοκοπούμενους αντίπαλους.

Ολα αυτά τά φαινόμενα, δέν είναι μόνο δικές μου εμπειρίες. Η καθημερινότητα τά ψαύει. Και είναι έκτός τόπου και χρόνου εκείνοι, πού έθελοτυφλούν και περπατούν σφυρίζοντας τά έπιπόλαια συνθήματα της πλαστής «προοδευτικότητας». Πέστε μου, μέ μαρτυρία ευθύνης, είναι δείγμα καθυστέρησης ή ολοκάρδια και η έφ' όρου ζωής άφοσίωση των συζύγων, πού αποφασίζεται κάτω από τό μάτι του Θεού και μέσα στην πλούσια ευλογία Του; Και είναι «προοδευτικό» δείγμα γόνιμης εξέλιξης και πολιτιστικής ώριμότητας, η θεμελίωση της οικογενειακής σχέσης στον άξεπέραστο φόβο; τή μόνιμη, βασανιστική υποψία; Στην αναμέτρηση μέ την πεισματική προδοσία της αγάπης και στή φυγή προς άλλη-υποτίθεται άνοιχτή-καρδιά; Άν αυτά τά σύνδρομα, τόσο συχνά και τόσο άνατρεπτικά, συνθέτουν πολιτιστική «πρόοδο», υίοθετείστε τα και αναλάβετε τις ευθύνες σας. Άν σας προβληματίζουν και σας τρομάζουν, αποφασίστε μιά ριζική άλλαγή στή ζωή σας.

ΣΧΕΔΙΟΝ ΑΝΑΔΙΟΡΓΑΝΩΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Δημοσιεύουμε, σέ δύο συνέχειες, τό «Σχέδιο αναδιοργανώσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πού εἶχε ἐκπονήσει καί εἶχε παρουσιάσει στήν Ἱερά Σύνοδο, πρὸς ἐπεξεργασία καί πρὸς ἔγκριση ὁ μακαριστός Ἀρχιεπίσκοπος Ἱερώνυμος ἀμέσως μετὰ τὴν ἀνάληψη τῶν ὑπεύθυνων ἀρμοδιοτήτων του, πρὶν ἀπὸ σαρανταένα χρόνια. Ἀντὶ ἄλλου σχολίου, σημειώνουμε μόνον, ὅτι, ἀπὸ τότε ὡς σήμερα, δέν ὑποβλήθηκε στὴ Σύνοδο παρόμοια ἐμπονη πρόταση.

Α΄.

ΜΕΤΡΑ ΔΙΑ ΤΟΝ ΚΛΗΡΟΝ

α΄ Τὴν Ἱεραρχίαν

1. Τὴν σύνθεσίν τῆς

Τῶν συνεδρῶν τῆς Ἱεραρχίας καί τῶν Ἐπιτροπῶν αὐτῆς, προτείνεται νά μετέχουν ἐκτός τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Σεβασμιωτάτων Ἱεραρχῶν καί πρεσβύτεροι καί διάκονοι καί λαϊκὰ μέλη συμβουλευτικῶς καί ἄνευ ψήφου, ἐφ' ὅσον οὗτοι παρουσιάζουν εἰδικότητά τινα, τὴν ὁποίαν θά ἔχουν ἀρμοδίως κληθῆ νά θέσουν εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἐκκλησίας.

Ἱεράρχης ἐν ἐνεργείᾳ, δεδικοιοποιημένος κωλυόμενος νά παραστῆ αὐτοπροσώπως, δύναται δι' ἐπιστολῆς αὐτοῦ νά ἐξουσιοδοτήσῃ εἴτε σχολάζοντά τινα Ἱεράρχην, ἐκ τῶν μὴ ἐξεληθόντων τῆς ἐνεργοῦς ὑπηρεσίας δι' ἀνικανότητα ἢ λόγῳ ποινῆς, εἴτε ἄλλον τινὰ κληρικόν, ὅπως ἀναπληρώσῃ αὐτόν. Ὁ ἐκπρόσωπος οὗτος μετέχει τῶν συνεδρῶν τῆς Ἱεραρχίας μετὰ ψήφου, ἐπέχων τὸν τόπον τοῦ ἀπουσιάζοντος Ἱεράρχου.

2. Τὰς συνελεύσεις τῆς

Τό πρόβλημα δέν εἶναι ἂν αἱ Συνελεύσεις τῆς Ἱεραρχίας θά λαμβάνωσι χώραν κατ' ἔτος ἢ κατὰ πυκνότερα ἢ ἀραιότερα διαστήματα, ἀλλὰ τό περιεχόμενον καί ἡ προπαρασκευὴ αὐτῶν. Ὡς γνωστόν, κατὰ τοὺς Ἱ. Κανόνας, κατ' ἀρχάς, ἡ Ἐπαρχιακὴ Σύνοδος συνήρχετο τακτικῶς δὶς τοῦ ἔτους ἀλλὰ βραδύτερον, λόγω εἰδικῶν δυσκολιῶν καί τῶν πολιτικῶν ἀναστατώσεων, ἐθεσπίσθη ὅπως αὕτη συνέρχεται μόνον ἅπαξ τοῦ ἔτους. Ἥδη ὁμως οἱ λόγοι, διὰ τοὺς ὁποίους ἐθεσπίσθη ἡ ἅπαξ μόνον τοῦ ἔτους σύγκλησις τῆς Ἐπαρχιακῆς Συνόδου ἐξέλιπον καί ἐπομένως ἡ ἀντιστοιχοῦσα πρὸς αὐτὴν Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας προτείνεται νά συνέρχεται δὶς τοῦ ἔτους, ἦτοι ἀπὸ 1ης-15ης Ὀκτωβρίου καί ἀπὸ 3ης-16ης Φεβρουαρίου ἐκάστου ἔτους.

Ἡ Ἱεραρχία διὰ νά ἐπιτυχάνῃ εἰς τό ἔργον τῆς, προτείνεται, ὅπως εἰς τό πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν τῆς περιλαμβάνῃ μόνον τὰ ζητήματα ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα ἀνταποκρίνονται εἰς τὴν ιδιότητα αὐτῆς ὡς ἀνωτάτου διοικητικοῦ ὄργανου. Πρέπει δηλαδή, τὰ ζητήματα ταῦτα νά εἶναι καί

άνωτατα και γενικώτατα. Παρά τό γεγονός όμως ότι τά ένώπιον τῆς Ἱ. Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας ἀγόμενα ζητήματα θά εἶναι γενικώτατα, θά εἶναι συγχρόνως καί ἀπολύτως συγκεκριμένα. Ἐπί παραδείγματι, τά ζητήματα, τά ὁποῖα προκύπτουν διά τήν Ἐκκλησίαν ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ τουρισμοῦ, ἐκ τῆς μεταναστεύσεως, ἐκ τῆς διαδόσεως τῶν νεωτέρων κοσμοθεωριακῶν ἀντιλήψεων κ.λ.π.

Ἐκεῖνο, εἰς τό ὁποῖον προτείνεται νά δοθῇ ἰδιαίτερα σημασία, εἶναι ἡ προπαρασκευή τῶν συνεδριάσεων. Ἡ προπαρασκευή πρέπει νά εἶναι τοιαύτη, ὥστε κατά τάς συνελεύσεις τῆς Ἱεραρχίας κατ' οὐσίαν, νά γίνεται μόνον ἡ ἐπικύρωση ἢ συμπλήρωση τῶν ἤδη ἐκ τῆς ἐνδελεχοῦς μελέτης τῶν ζητημάτων ἐξαχθέντων συμπερασμάτων. Ἡ Ἱεραρχία, δηλαδή, θά περιβάλλῃ διά τοῦ κύρους της τά συμπεράσματα ἐκεῖνα, εἰς τά ὁποῖα ἔχουν καταλήξει αἱ Ἐπιτροπαί, μετά μακράν, σοβαράν καί σύντονον μελέτην τῶν προβλημάτων, καί τά ὁποῖα καί ἡ ἴδια, κατόπιν ἀνταλλαγῆς ἀπόψεων μεταξύ ὄλων τῶν δυναμένων νά ἔχουν γνώμην, θά θεωρῇ ὡς ὄντα σύμφωνα πρός τήν διδασκαλίαν καί τήν Παράδοσιν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Αἱ Ἐπιτροπαί τῆς Ἱεραρχίας προτείνεται νά εἶναι μόνιμοι καί νά συνέρχωνται κατά μήνα εἰς τρεῖς τό πολύ συνεδριάσεις, ὀριζομένες εἰς τρεῖς ἐπαλληλοῦς ἡμέρας, κατά τάς ὁποίας θά συζητῶνται τά πορίσματα τῶν μελετῶν, εἰς τά ὁποῖα κατέληξαν κατ' ἴδιαν τά μέλη των καί θά ἐξάγωνται τά σχετικά συμπεράσματα. Τοιοῦτοτρόπως, ὅταν συνέρχῃται ἡ Ἱεραρχία, αἱ Ἐπιτροπαί θά εἶναι εἰς θέσιν νά ὑποβάλλουν εἰς αὐτήν τήν συνισταμένην τῆς μελέτης πάντων τῶν μελῶν των.

β' Τήν ἐκλογήν τῶν Ἐπισκόπων

Οὐδέν σύστημα ἐκλογῆς τῶν ἐπισκόπων εἶναι τέλειον. Πάντα τά συστήματα ἔχουν τάς ἑλλείψεις των καί τά ἐλαττώματά των. Ἐκεῖνο τό ὁποῖον ἀποτελεῖ πλήρη καί τελείαν διασφάλισιν διά τήν ἀνάδειξιν τῶν ἀρίστων εἰς τό ὑπάτον τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξίωμα εἶναι ἡ βαθυτάτη συναίσθησις τῶν ἐκλεκτόρων, ὅτι διά τῆς ψήφου των εἶναι δυνατόν εἴτε νά εὐεργετήσουν τήν Ἐκκλησίαν εἴτε νά κακοεργήσουν κατ' αὐτῆς καί τοῦ πληρώματός της καί νά γίνουν αἴτιοι εἴτε νά δοξάζηται εἴτε νά βλασφημεῖται τό ὄνομα τοῦ Κυρίου.

Ἐντεῦθεν, πιστεύομεν, ὅτι καί τό προτεινόμενον σύστημα ἀναμφιβόλως ἔχει καί μειονεκτήματα. Ἐκεῖνο πάντως εἰς τό ὁποῖον τοῦτο ἀποσκοπεῖ, εἶναι, ὅπως διευρυνθῇ τό σῶμα τῶν ἐκλεκτόρων καί προσεγγίση ὅσον τό δυνατόν περισσότερο τόν ὑπό τῶν Ἱερῶν Κανόνων προβλεπόμενον τρόπον ἐκλογῆς.

Κατά ταῦτα, πρῶτον, οἱ πρός ἀρχιερατείαν ἐκλόγιμοι δέν θά προβάλλουν οἱ ἴδιοι τήν ὑποψηφιότητά των. Ἐάν ἡ Ἱεραρχία δέν γνωρίζῃ τοῦς κληρικούς τούτους, σημαίνει, ὅτι οὗτοι δέν εἶναι ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι παρουσιάζουν δρᾶσιν τοιαύτην, ὥστε νά εἶναι ἀρκετή νά τοῦς ἀναδείξῃ εἰς Μητροπολίτας. Τοῦτο βεβαίως δέν σημαίνει, ὅτι ἡ Ἱεραρχία δέν θά λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν ὠρισμένα αὐτῶν προσόντα, ἀλλά τά ἀποδεικτικά τῶν προσόντων τούτων πρέπει νά ἀναζητῇ καί νά εὐρίσκῃ ἡ ἀρμοδία ἐκκλησιαστική ἀρχή εἴτε αὐτή αὐτή νά προσκαλῇ ὀνομαστικῶς τοῦς ὑποψηφίους ἵνα τά ὑποβάλουν.

Ἡ ἐγγραφή εἰς τόν κατάλογον τῶν πρός ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων ἐν λεπτομερείαις προτείνεται νά γίνεται ὡς ἐξῆς: Ἡ μόνιμος Συνοδική Ἐπιτροπή ἐπί τῆς

Γραμματείας τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τετράκις τοῦ ἔτους, ἀφοῦ ἐλέγη τὰ ἀποδεικτικά τῶν κληρικῶν, οἱ ὁποῖοι ἔχουν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα, καταχωρίζει τὸ ὄνομα ἐκάστου εἰς πίνακα, τὸν ὁποῖον γνωστοποιεῖ εἰς τοὺς ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίτας, τὸν δημοσιεύει δὲ διὰ τοῦ ἐπίσημου Δελτίου τῆς Ἐκκλησίας ὡς καὶ μιᾶς τῶν κατὰ τόπους ἐφημερίδων, αἱ ὁποῖαι τυχόν ἐκδίδονται ἐκεῖ, ἔνθα ἔχει ἐργασθῆ ὁ ὑπὸ κρίσιν κληρικός. Ἐάν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς γνωστοποιήσεως καὶ δημοσιεύσεως τῆς ἐγγραφῆς ὑποβληθῆ εἰς τὴν Συνοδικὴν Ἐπιτροπὴν ἠτιολογημένη τις ἔνστασις διὰ τινος τῶν ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιερέων, ὁ ὁποῖος ἐν προκειμένῳ θεωρεῖται ὡς συνυπεύθυνος πρὸς τὸν ὑποβάλλοντα τὴν ἔνστασιν, ἐξετάζεται αὕτη ὑπὸ τῆς Μονίμου Ἐπιτροπῆς, ἡ ὁποία εἰς τὴν πρώτην συνεδρίαν μετὰ τὴν κατάθεσιν εἰς αὐτὴν τῆς ἐνστάσεως, ὀφείλει νὰ διεξαγάγῃ σχετικὰ ἀνακρίσεις, ἐντὸς δὲ μηνὸς ἀπὸ τῆς ἀποφάσεως πρὸς διεξαγωγὴν ἀνακρίσεων νὰ ἀποφανθῆ διὰ φανερᾶς καὶ ἠτιολογημένης ψηφοφορίας ἐπὶ τοῦ βασίμου ἢ ἀβασίμου τῶν καταγγελλομένων. Ἡ ἐν συνεδριάσει τῆς Ἐπιτροπῆς ὑπὸ μελῶν αὐτῆς διατύπωσις γνωμῶν ἢ ἡμνημόνευσις στοιχείων ἐπιβαρυντικῶν διὰ τὸν ὑποψήφιον δὲν συνιστοῦν ἀντικείμενον συκοφαντικῆς δυσφημίσεως. Ἐάν παρέλθῃ μὴν ἀπὸ τῆς γνωστοποιήσεως τῆς καταχωρίσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ ὑποψηφίου ἐκλογίμου εἰς τὸν κατάλογον, χωρὶς νὰ ὑποβληθῆ ἔνστασις τις κατ' αὐτοῦ ἢ ἐάν παρέλθῃ ἀπρακτος ἢ πρώτη συνεδρία τῆς Ἐπιτροπῆς ἀπὸ τῆς εἰς αὐτὴν ὑποβολῆς τῆς ἐνστάσεως, ὁ δὲ ὑποβαλὼν τὴν ἔνστασιν δὲν κατορθῶσῃ νὰ πείσῃ τὴν Ἐπιτροπὴν περὶ τῆς ἀληθείας τῶν καταγγελλομένων, ὁ ἐγγραφεὶς εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐκλογίμων θεωρεῖται ὀριστικῶς ἐγγεγραμμέ-

νος εἰς τὸν πίνακα καὶ εἶναι ἐκλόγιμος. Ἐνστάσεις καὶ μετὰ ὀριστικὴν ἐγγραφὴν εἰς τὸν κατάλογον τῶν ἐκλογίμων δύνανται νὰ ὑποβληθοῦν καὶ νὰ ἐκδικασθοῦν κατὰ τὴν ἰδίαν διαδικασίαν, ἐάν ὁ ὑποψήφιος μετὰ τὴν ἐγγραφὴν ἀπώλεσε προσόν τι ἐκ τῶν ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπομένων. Ἐπὶ ἐνστάσεως γενομένης δεκτῆς ὑπὸ τῆς Μονίμου Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς, δύνανται ὁ προσβαλλόμενος κληρικός νὰ προσφύγῃ εἰς τὴν Ἱεράν Συνόδον τῆς Ἱεραρχίας, ἡ ὁποία κατὰ τὴν ἐπομένην ἀπὸ τῆς ὑποβολῆς τῆς προσφυγῆς Συνέλευσιν αὐτῆς ὀφείλει νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τοῦ θέματος διὰ μυστικῆς ψηφοφορίας καὶ δι' ἀπλῆς πλειοψηφίας τῶν παρόντων.

Ἐκ τοῦ οὕτω καταρτιζομένου καταλόγου τῶν ἐκλογίμων γίνεται ἡ ἐκλογή τῶν Ἀρχιερέων κατὰ τόπους δι' ἐκλογικῆς συνελεύσεως εἰς τὴν ὁποίαν μετέχουν κληρικοί καὶ λαϊκοί, ὡς καὶ οἱ ὑπὸ τῆς Μονίμου Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς Γραμματείας τῆς Ἱ. Συνόδου ὀριζόμενοι ὄμοροι Ἀρχιερεῖς.

Ἡ ἐκλογή τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν διεξάγεται ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἰδίων ἀρχῶν, μετὰ τὴν διαφορὰν, ὅτι εἰς ταύτην μετέχουν καὶ πάντες οἱ ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

γ' Τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰ ὄρια τῶν Μητροπόλεων

Τὰ ὄρια τῶν Μητροπόλεων, μετὰ τὸν θάνατον ἢ ἀπομάκρυνσιν τῶν ἤδη ἐν αὐταῖς ἐγκατεστημένων Ἱεραρχῶν, διαρρυθμίζονται κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε διασωζομένης καὶ τῆς ἱστορικῆς καὶ θρησκευτικῆς σημασίας τινῶν ἐξ αὐτῶν, νὰ καταστῶσιν αὐταὶ περίπου ἰσομεγεθεῖς,

ἴνα ἡ διαποίμανσις ἐκάστης Μητροπόλεως ἀπαιτῆ κατ' ἀναλογίαν τὰ αὐτὰ ὡς καί αἱ λοιπαί προσόντα. Ὡς βᾶσις διὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν πιστῶν, οἱ ὅποιοι δέον νά ὑπάγωνται εἰς ἐκάστην Μητρόπολιν, δέον νά τεθοῦν αἱ διακόσιαι περίπου χιλιάδες (200.000) ψυχῶν. Εἰς ὁλόκληρον τὴν Ἑλλάδα, περιλαμβανομένης καὶ τῆς Κρήτης καὶ τῆς Δωδεκανήσου, θά ὑπάρχουν τότε μόνον περί τὰς τεσσαράκοντα (40) Μητροπόλεις ἀντὶ τῶν ὑπαρχουσῶν σήμερον ἑβδομήκοντα ἑννέα (79).

Ἐκάστη Μητροπολιτικὴ περιφέρεια προτεινόμεν νά διαιρεθῆ εἰς ἐπιτροπικὰς περιφέρειας. Ἐκάστης τῶν Ἐπιτροπεῶν θά προΐσταται ὁ Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος. Οὗτος κατ' ἐντολήν τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως, ἔχει οὐσιαστικά ποιμαντορικά καθήκοντα ἐποπτείας ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἐφημερίων, ὡς ἐπίσης καὶ διδασκαλίας καὶ διοικήσεως.

Ἐπὶ πλέον, πρὸς εὐρυθμοτέραν λειτουργίαν τῆς διοικήσεως, ἐκάστη Ἱερά Μητρόπολις ἔχει κληρικόν, ὁ ὅποιος ὡς ἄμεσος βοηθὸς τοῦ Μητροπολίτου καὶ ὡς εἰδὸς τι Γενικοῦ Ἀρχιερατικοῦ Ἐπιτρόπου, περιέρχεται τὴν Μητρόπολιν καὶ ἐλέγχει καὶ παρακολουθεῖ πάντας τοὺς ἐν τῇ Μητροπολιτικῇ περιφέρειᾳ ἐργαζομένους καὶ διακριβώνει κατὰ πόσον οὔτοι ἐκτελοῦν εὐόρκως τὸ εἰς αὐτοὺς ἀνατεθειμένον καθήκον. Ὁ Γενικὸς οὗτος Ἀρχιερατικὸς Ἐπίτροπος, ἐκτελῶν χρέη Γενικοῦ τρόπου τινὰ Ἐπιθεωρητοῦ, παρακολουθεῖ καὶ ἐλέγχει τοὺς κατὰ τόπους Ἀρχιερατικούς Ἐπιτρόπους, τοὺς ἱερεῖς, τοὺς ἱεροκλήρικας, τοὺς κατηχητάς, τοὺς ψάλτας, τοὺς νεωκόρους καὶ τοὺς ἐπιτρόπους τῶν Ἱερῶν Ναῶν καὶ Μονῶν κλπ.

Πρὸς διευκόλυνσιν τῆς διαποιμάνσεως τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ἡ περιφέρεια αὕτη, καὶ μετὰ τὴν ἀπ' αὐτῆς

ἀπόσπασιν τῶν περιφερειῶν, αἱ ὁποῖαι ἀπετέλεσαν τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις Πειραιῶς καὶ Νικαίας, προτείνεται νά διαιρεθῆ ἔτι περαιτέρω εἰς ἐπισκοπὰς, κατὰ τὸ παλαιὸν μητροπολιτικὸν σύστημα. Ἐν τῇ ὅλῃ περιφερείᾳ ὁ ἐκάστοτε Ἀρχιεπίσκοπος θά ἀσκῆ καὶ ποιμαντικά καθήκοντα ὡς Ἀρχιερεὺς αὐτῆς, τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς περιοριζομένης μόνον εἰς τὸν Δῆμον Ἀθηναίων.

δ' Τὴν ἐκλογὴν τῶν Ἐφημερίων

1. Τὴν ἐπιλογὴν τῶν Ἐφημερίων

Ὁ τρόπος ἐπιλογῆς τῶν ἐφημερίων, ὡς γίνεται σήμερον, εἶναι ἴσως ὁ μὴ χείρων, καθόσον καὶ ἡ συμμετοχὴ τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου ἐξασφαλίζεται διὰ τῆς δυνατότητος, ἡ ὁποία παρέχεται εἰς αὐτὸ τῆς ὑποβολῆς ἐνστάσεων ἢ προτάσεων, ἀλλὰ καὶ αἱ ἀσχημίαι, αἱ ὁποῖαι πρότερον ἐσημειοῦντο διὰ τῆς ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκλογῆς τῶν ἐφημερίων ἀποφεύγονται.

Ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὅποιον δέον νά δοθῆ προσοχὴ εἶναι, ὅπως οἱ κατὰ τόπους Ἱεράρχαι καταβάλλουν πᾶσαν προσπάθειαν, ὥστε νά προσελκυσθῶσιν εἰς τὸν ἱερόν κλῆρον οἱ μεμορφωμένοι εἴτε αὐτοὶ εἶναι θεολόγοι εἴτε μὴ. Συνεπῶς, ἐπὶ τοῦ προβλήματος τούτου δέν ἔχομεν νά προτείνωμεν ἄλλο τι ἐκτός τοῦ ὅτι νά σταματήσῃ πλέον ὀριστικῶς ἡ ἐπιλογὴ ὡς ἐφημερίων κληρικῶν μὴ ἔχόντων τὰ ἀπαραίτητα μορφωτικά προσόντα. Τοῦτο δέ ὄχι διότι τὰ μορφωτικά προσόντα, καὶ δὴ τὰ τυπικά, ἀποτελοῦν τὴν μόνην ἐγγύησιν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ ἐφημερίου εἰς τὸ ἔργον του καὶ τὴν ἀποστολήν του, ἀλλὰ διότι σήμερον δέν περιποιεῖ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τιμὴν τὸ ὅτι, μετὰ ἐλεύθερον βίον

ἐκατόν πενήντα σχεδόν ἔτων, ἀρκεῖται αὐτὴ εἰς κληρικῶς ἐλαχίστης μορφώσεως. Καί ἔάν μὲν οἱ τοιοῦτοι κληρικοί διέπρεπον ἐπὶ ἀρετῇ καὶ ἀγιότητι βίου, ἢ ἔλλειψις τῶν μορφωτικῶν προσόντων δέν θα ἦτο τόσοσ ἀίσθητῇ, δεδομένου ὅμως ὅτι οὔτοι στεροῦνται ἐξ ἴσου πρὸς τὰ μορφωτικά καὶ τῶν ἄλλων προσόντων, ἢ ἔλλειψις καὶ τῆς μορφώσεως παρ' αὐτοῖς καθίσταται ἔτι μᾶλλον ὀδυνηρά.

2. Τὴν μὀρφωσίν των

Ὡς ἐλέχθη καὶ προηγουμένως, ἡ μὀρφωσις δέν εἶναι τό ἅπαντον διά τόν κληρικόν. Παρά ταῦτα, σήμερον ἡ μὀρφωσις τοῦ εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητος. Ἐντεῦθεν προτείνομεν, ὅπως κατὰ τὴν προσεχῆ πενταετίαν καταβληθῆ πᾶσα προσπάθεια, ἵνα ἀπορροφηθῶσιν εἰς τόν κληρικόν οἱ ἔχοντες τὰ κανονικά προσόντα ἤδη πτυχιούχοι τῶν Θεολογικῶν μας Σχολῶν καὶ τῶν Ἀνωτέρων Ἐκκλησιαστικῶν Φρονιστηρίων, μετὰ προηγουμένην διετῆ ἐπιμὀρφωσιν αὐτῶν.

Ἡ ἐπιμὀρφωσις αὐτῆ, προτείνεται νά ἐξακολουθήσῃ διδομένη καὶ μετὰ πενταετίαν, προτείνεται δέ νά περιλαμβάνῃ ἰδίως ἐξάσκησιν εἰς τε τό κήρυγμα καὶ τό κατηχητικόν ἔργον, ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τὴν κοινωνικὴν ἐργασίαν.

Παραλλήλως, προτείνομεν, ἵνα οὔτοι μανθάνουν τὴν τάξιν τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν καὶ τό τελετουργικόν μέρος τῆς ὑπηρεσίας τοῦ ἱερέως, εἰς τρόπον ὥστε χειροτονούμενοι νά εἶναι εἰς θέσιν νά ἐκπληρῶνουν καλῶς τὰ τελετουργικά των καθήκοντα. Μόνον ἐν περιπτώσει κατὰ τὴν ὁποίαν οὔτο ἐμφανίζονται εὐδοκιμούντες εἰς τὰ ὡς ἄνω, μόνον τότε νά εἰσέρχονται εἰς τόν κλῆρον.

Κατὰ τὴν μὀρφωσιν τῶν ὑποψηφίων κληρικῶν προτείνομεν νά λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν ὄχι μόνον αἱ ἐφημεριακά, ἀλλά

καὶ αἱ ἄλλα ἀνάγκαι τῆς Ἐκκλησίας. Τοιουτοτρόπως, ἀναλόγως τῶν ὑπαρχουσῶν ἀναγκῶν, προτείνομεν νά μορφωθῶσι καταλλήλως ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι θά χρησιμοποιοῦνται εἰς τό στράτευμα, εἰς τὰ νοσοκομεῖα καὶ εἰς ἄλλα ἰδρύματα, εἰς τὰς διοικητικὰς τῆς Ἐκκλησίας θέσεις, εἰς τό Ἐκκλησιαστικόν Δίκαιον, εἰς τὴν ἱεράν Ἐξομολόγησιν κλπ. Προτείνομεν, ἐπίσης, νά μὴ λησμονηθῆ καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς προπαρασκευῆς τοῦ ἀναγκαιοῦντος ἀριθμοῦ ἐφημερίων διά τὰς Ἐκκλησίας τῆς διασπορᾶς. Ἡ ἀνάγκη αὐτῆ κατέστη ἀκόμη ἐπιτακτικώτερα κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη, κατὰ τὰ ὁποῖα ἐνετάθη ἡ μετανάστευσις τόσοσ πρὸς τὴν Εὐρώπην ὅσον καὶ εἰς τὰς ἄλλας μεταναστευτικὰς περιοχάς. Ἐπ' αὐτοῦ δέ θά πρέπη νά ληφθῆ ὑπ' ὄψιν, ὅτι ἡ ἀνάγκη γίνεται ἀκόμη πλέον πιεστικῆ, δεδομένου ὅτι οἱ μετανάσται μας εἴτε κατὰ μέγα μέρος εἴτε καὶ ἐξ ὀλοκλήρου στεροῦνται εἰδικῆς προπαιδεύσεως, διά νά εἶναι εἰς θέσιν νά ἀντιμετωπίσουν τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα θά κληθοῦν νά ἀντιμετωπίσουν. Ἐπίσης σημειοῦμεν καὶ τὴν ἀνάγκην προπαρασκευῆς ἀριθμοῦ κληρικῶν διά τὴν ἐξωτερικὴν ἱεραποστολήν.

Διά πολλοὺς πνευματικούς καὶ οἰκονομικούς λόγους, προτείνομεν, ἵνα αἱ Ἱερατικά ἡμῶν Σχολαὶ ἅπασαι μετατραπῶσιν εἰς Ἱεροδιδασκαλεῖα, οἱ ἐκ τῶν ὁποίων ἐξερχόμενοι, εὐθύς ἄμα τῇ ἐκπληρώσει τῆς στρατιωτικῆς αὐτῶν θητείας, θά δύνανται νά διορίζωνται ἀφ' ἐνός μὲν εἰς τὴν Στοιχειώδη Ἐκπαίδευσιν, ἀφ' ἑτέρου δέ νά χειροτονῶνται ὡς κληρικοί. Τοῦτο, ἐκτός τῶν ἄλλων, θά παρέχη εἰς αὐτούς καὶ οἰκονομικά πλεονεκτήματα, ἀλλά καὶ θά διευκολύνη αὐτούς εἰς τό ἔργον των, καθότι τὰ μορφωτικά προσόντα αὐτῶν θά ἀλληλοσυμπληροῦνται. Τοιουτοτρόπως, ἡ Ψυχολογία καὶ τὰ Παι-

δαγωγικά, τὰ ὅποια θὰ διδάσκωνται οἱ τρόφιμοι τῶν Ἱεροδιδασκαλείων, θὰ δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς αὐτούς καί διὰ τὴν ἱερατικὴν αὐτῶν διακονίαν, ἐνῶ, ἀντιστρόφως, ἡ Ποιμαντικὴ, ἡ Κατηχητικὴ καὶ τὰ λοιπὰ θεολογικά μαθήματα θὰ βοηθήσωσιν αὐτούς εἰς τὴν ἀρτιωτέραν κατάρτισιν τῶν ὡς διδασκάλων καὶ τὴν ἀποτελεσματικωτέραν ἐπιτέλεσιν τοῦ διδασκαλικοῦ αὐτῶν ἔργου.

Διὰ νὰ ἀπαλλαγῶμεν τοῦ φαινομένου, κατὰ τό ὅποσον εἰς τὰς Θεολογικὰς Σχολὰς εἰσέρχονται οἱ μὴ ἐπιθυμοῦντες νὰ ἱερωθῶσιν ἢ οἱ μὴ ἔχοντες τὴν ἔφεσιν πρὸς τὴν θεολογικὴν ἔρευναν, ἀλλ' οἱ τυχαίως ἀποτυχόντες μὲν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὰς ἄλλας πανεπιστημιακὰς Σχολὰς, ἐπιτυχόντες δὲ εἰς τὴν Θεολογικὴν, θὰ πρέπει νὰ καθιερωθῇ ὅτι εἰς τὰς Θεολογικὰς Σχολὰς εἰσέρχονται κατόπιν διαγωνισμοῦ μόνον οἱ ἐκ τῶν Ἱερατικῶν Σχολῶν προερχόμενοι, καὶ οἱ ἤδη ὄντες κληρικοί. Ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν, τῶν ἐκ τῶν Λυκειῶν προερχομένων, μόνον ὅσοι ἔχουν παρουσιάσει εἰδικὴν περὶ τὰ θρησκευτικὰ μαθήματα ἐπίδοσιν, κατὰ τὰ πλεῖστα ἔτη τῆς φοιτήσεώς των εἰς τὴν Μέσσην Ἐκπαίδευσιν καὶ εἰς τὰ οἰκεία Κατηχητικὰ Σχολεῖα. Τοιοῦτοτρόπως, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν φοιτητῶν τῶν Θεολογικῶν μας Σχολῶν θὰ μειωθῇ αἰσθητῶς καὶ κατὰ τὸν φυσιολογικόν, ἀλλὰ καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν ἐξερχόμενοι θὰ παρέχουν πολλὰς πιθανότηας, ὅτι θὰ καταταγοῦν εἰς τὸν Ἱερόν Κλήρον.

Ὡσαύτως, εἰς τὰ Θεολογικά Οἰκοτροφεῖα, ἐνθα ἐνδιαιτῶνται φοιτηταὶ τῆς Θεολογίας, προτείνεται ὅπως γίνεται πρακτικὴ τελετουργικὴ ἐξάσκησης αὐτῶν, εἰς τρόπον ὥστε ἐξερχόμενοι τοῦ Πανεπιστημίου, νὰ κατέχουν πλήρως τὴν τάξιν τῶν Ἱερῶν Ἀκολουθιῶν, ὡς καὶ τὴν τελετουργικὴν, καὶ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ

ἀποβῶσι καλοὶ τελετουργοί.

Ὡς πρὸς τὴν ἐπιμόρφωσιν τῶν κληρικῶν μας, ἐκτός τῶν εἰδικῶν δι' αὐτούς Συνάξεων, προτεινομεν, ἵνα αὕτη δίδεται καὶ εἰς εἰδικὰς θερινὰς ἐξοχὰς, ἐνθα μετὰ τῆς ἀπαραιτήτου ἀγνῆς ἀναψυχῆς θὰ δίδεται ἡ εὐκαιρία πρὸς παροχὴν ὠρισμένων ἐπὶ πλέον γνώσεων καὶ ἐξασκήσεως τῶν κληρικῶν μας εἰς τὰ ἤδη γνωστά.

3. Τὴν συντήρησιν τοῦ Κλήρου

Διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ Κλήρου τῆς ἡ Ἐκκλησία δέν ἐπιτρέπεται νὰ ἐπαπῆ ἐκάστοτε τὴν ὑποσπῆριξιν τοῦ Κράτους. Καὶ ἂν ἀκόμη τό Κράτος ἤθελε προσφέρει αὐτὴν ἐθελουσίως, ἡ Ἐκκλησία θὰ ἔπρεπε νὰ τὴν εἶχεν ἀποκρούσει, διότι ἡ ὑποσπῆριξις αὕτη δέν θὰ παρείχετο ἀδαπάνως διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Διότι ὅταν ἡ Ἐκκλησία αἰσθάνεται, ὅτι συντηρεῖται ὑπὸ τοῦ Κράτους, κατ' ἀνάγκην θὰ εἶναι δεσμευμένη ἐκ τῶν ἐκπροσώπων αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν προτεινομεν, ἵνα ἡ Ἐκκλησία λάβῃ πάντα τὰ ἐνδεικνυόμενα μέτρα, ὥστε ἐντός δεκαετίας νὰ ἔχη ἐπιτύχει τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος ὅχι μόνον τῆς ἰδίαις δυνάμεσι συντηρήσεως τοῦ Κλήρου τῆς, ἀλλὰ καὶ τοῦ οἰκονομικοῦ τῆς ἐν γένει προβλήματος. Ἡ Ἐκκλησία, διὰ τοῦ κατωτέρω προτεινομένου οἰκονομικοῦ προγράμματος, θὰ γίνῃ αὐτάρκης ὅχι μόνον διὰ τὴν συντήρησιν τοῦ Κλήρου, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν μόρφωσίν του καὶ διὰ τὴν ἐν γένει δρᾶσιν αὐτῆς. Ἰσχύς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ εὐσέβεια καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ λαοῦ. Ἐφ' ὅσον δὲ θὰ ἔχη καὶ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ λαοῦ, δέν ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐπαπῆ οὐδαμῶθεν οἰκονομικὴν βοήθειαν.

Διὰ τῆς λύσεως, ἡ ὁποία ἀνωτέρω προετάθη, ἦτοι ὅπως συνδυασθῇ τό διδασκαλικόν ἐπάγγελμα μετὰ τοῦ ἱερατικοῦ ὑπουργήματος, διευκολύνεται καὶ ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τῆς συντηρήσεως

τοῦ κλήρου, τοῦλάχιστον ἐν τῇ ὑπαίθρῳ. Οἱ εἰς τὰ χωρία ὑπηρετοῦντες ἱερεῖς, οἱ ὁποῖοι θά εἶναι ταυτοχρόνως καί διδάσκαλοι, θά λαμβάνουν δύο μισθοῦς, ἕνα μὲν ὡς δημοδιδάσκαλοι, ἄλλον δέ ὡς ἱερεῖς. Τοιοῦτοτρόπως θά εὐρίσκωνται εἰς πλεονεκτικωτέραν θέσιν ἢ οἱ συνάδελφοί των, τόσον ὡς πρὸς τὸν λαμβανόμενον μισθόν, ὅσον καί ὡς πρὸς τὴν μετὰ ταῦτα ἀναμενομένην σύνταξιν.

Β΄.

Μέτρα διὰ τὸ ποιμαντικόν ἔργον τῆς Ἐκκλησίας

α΄. Τὸ γενικόν

1. Διὰ τὴν Θεῖαν Λατρείαν

Ἐνδεικτικόν τῆς ἀνάγκης καταλλήλου διαρρυθμίσεως τῆς Θ. Λατρείας εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ἡ πρώτη ἐν Ρόδῳ Πανορθόδοξος Διάσκεψις μεταξύ τῶν θεμάτων αὐτῆς, τὰ ὁποῖα ἐξήτασε καί τὰ ὁποῖα ἐνέγραψεν εἰς τὴν Ἡμερησίαν Διάταξιν τῆς μελλούσης νά συνέλθῃ Προσυνόδου, εἶναι καί τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν Θεῖαν Λατρείαν. Ἰδιαιτέρως σημαντικόν εἶναι, ὅτι περιέλαβεν εἰς αὐτά καί καθιέρωσιν ὁμοιομορφίας Τυπικοῦ καί λειτουργικῶν κειμένων ἐν τῇ Λατρείᾳ καί ἐν τῇ τελέσει τῶν Μυστηρίων καί τὴν ἀναθεώρησιν καί κριτικὴν ἔκδοσιν αὐτῶν. Ὅμοίως, περιλαμβάνει θέμα περὶ συμμετοχῆς τοῦ λαϊκοῦ στοιχείου ἐν τῇ λατρευτικῇ καί μυστηριακῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας, ὡς καί περὶ τῆς μελέτης τῶν μέσων πρὸς πῆρσιν καί ἐνίσχυσιν τῆς λειτουργικῆς ζωῆς ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ καί τῆς κατὰ παράδοσιν βυζαντινῆς Τέχνης εἰς τὰς διαφόρους ἐκφράσεις αὐτῆς, ἥτοι τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, τὴν εἰκονογραφίαν, τὴν ἀρχιτεκτονικὴν καί τὴν τέχνην τῶν ἱερῶν

ἀμφίων καί ἱερῶν σκευῶν. Ἡ ὑπὸ ἀρμοδίων ὀργάνων καί μετὰ κύρους λύσις τῶν προβλημάτων τούτων ἀναμφιβόλως θά βοηθήσῃ κατὰ πολὺ εἰς τὴν κατάλληλον διαρρυθμίσιν τῆς Θεῖας Λατρείας, εἰς τρόπον ὥστε αὕτη καί περισσότερον ἔλκυστικὴ νά γίνῃ εἰς τὸ πλήρωμα, ταυτοχρόνως δέ καί ἀποτελεσματικωτέρα ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν κατάρτισιν καί τὸν ἁγιασμόν αὐτοῦ νά καταστή.

Ἐν τῷ μεταξύ, προτείνομεν νά προσέξωμεν τὰ ἐξῆς, τὰ ὁποῖα εἶναι δυνατόν νά βοηθήσουν πολὺ εἰς τὴν βελτίωσιν τοῦ ἐπιπέδου, εἰς τὸ ὁποῖον εὐρίσκεται σήμερον παρ' ἡμῖν ἡ Θεῖα Λατρεία. Καί δὴ, νά τονίσωμεν καί δι' ὄλων τῶν μέσων νά ἐπιδιώξωμεν τὴν εὐπρεπῆ ἐμφάνισιν τῶν ἱερῶν Ναῶν καί σκευῶν ὡς καί τῶν ἱερῶν ἀμφίων. Ταυτοχρόνως, προτείνομεν νά ἐπιτύχωμεν, κατ' ἐφαρμογὴν σχετικοῦ νόμου, τὴν ἐκκαθάρισιν τῶν Ναῶν ἀπὸ τῶν φορητῶν ἐκείνων εἰκόνων, τῶν ὁποίων ἡ ὕλη, ἐκ τῆς ὁποίας εἶναι κατασκευασμένοι, εἶναι μικρᾶς ἀξίας καί ἡ καλλιτεχνία των εἶναι ἀμφίβολος, οὕτω δέ οὐδόλως συντελοῦν εἰς τὴν αὐξησιν τῆς κατανύξεως τῶν πιστῶν. Προτείνεται, ἵνα ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία ἐκδώσῃ σειράς εὐθηνῶν, καλλιτεχνικῶν, ἀλλὰ καί κατανυκτικῶν εἰκόνων, αἱ ὁποῖαι θά ἀντικαταστήσουν τὰς νῦν ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐμπόρων πωλουμένας κακοτέχνους τοιαύτας. Οὕτω θά διορθωθῇ σημαντικῶς τὸ καλλιτεχνικόν αἰσθητήριον τοῦ λαοῦ.

Προτείνομεν, ἐπίσης, τὴν συστηματικὴν μετεκπαίδευσιν τῶν ἤδη ὑπηρετούντων κληρικῶν εἰς τὸ λειτουργικόν μέρος τῆς Θ. Λατρείας, εἰς τρόπον ὥστε ὄχι μόνον ποιά τις ὁμοιομορφία νά ἐπιτευχθῇ ἐν αὐτῇ, ἀλλὰ καί νά ἐξασφαλισθῇ ἡ εὐπρεπῆς πῶς τέλει αὐτῆς.

Ἐπίσης προτείνομεν, ὅπως πρὸς ὀρθὴν λειτουργικὴν διαπαιδαγώγησιν τοῦ

εὐρέως κοινού μεταδίδεται ἀπό ραδιοφώνου πρότυπος καθ' ὅλα Θεία Λειτουργία, ἡ ὁποία θά εἶναι τό ὑπόδειγμα τόσον ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν, ὅσον καὶ ὡς πρὸς τὴν κατανυκτικὴν μουσικὴν καὶ τὴν κατανυκτικὴν ἀπαγγελίαν καὶ τὴν ἐν γένει μετὰ κατανύξεως τέλεσιν αὐτῆς.

Διὰ τὴν μετεκπαίδευσιν τῶν κληρικῶν μας εἰς τὴν τελετουργικὴν, προτείνομεν καὶ τὴν διὰ μαγνητοφώνου διάδοσιν ὠρισμένων τελετουργικῶν μαθημάτων, εἰς τρόπον ὥστε οἱ κληρικοί μας νά ἔχουν πρόχειρον καὶ εὐκολον μίαν σειράν τελετουργικῶν μαθημάτων καὶ μίαν πρότυπον ἐκτέλεσιν τῆς Θείας Λειτουργίας.

Πρὸς ἐξασφάλισιν τῆς ὅσον τό δυνατόν ἱεροπρεπεστερας καὶ κατανυκτικωτέρας ἐκ μέρους τῶν ἱεροψαλτῶν ἐκτελέσεως τῶν μουσικῶν τεμαχίων καὶ τῆς διευκολύνσεως τῆς παρακολουθήσεως τοῦ νοήματος αὐτῶν ὑπὸ τῶν πιστῶν, προτείνομεν νά δοθῆ ἰδιαίτερα προσοχὴ εἰς τὸν καταρτισμὸν ἱεροψαλτῶν. Πρὸς τοῦτο οἱ ἐν τοῖς Διδασκαλείοις φοιτῶντες νά διευκολυνθῶσιν εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, ἵνα οὕτω κατόπιν, διοριζόμενοι τυχόν εἰς μικρά χωρία ὡς δημοδιδάσκαλοι, εἶναι εἰς θέσιν νά ἐκτελῶσι καὶ χρεὴ ἱεροψάλτου.

Διὰ νά ἐνθαρρύνεται ὁ καταρτισμὸς Παιδικῶν Χορωδιῶν, προτείνομεν, ἵνα ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία κατ' ἔτος προκηρύσσει εἰδικὰ ἔπαθλα διὰ τὴν καλύτεραν Ἐκκλησιαστικὴν Παιδικὴν Χορωδίαν, ταυτοχρόνως δέ συγκεντρῶνῃ τὰς καλύτερας ἐξ αὐτῶν εἰς ἑτησίαν ἐπίδειξιν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς κατὰ τὴν ὁποίαν θά λαμβάνουν μέρος αἱ δέκα ἢ εἴκοσι ὡς καλύτεραι προκριθεῖσαι Παιδικαὶ Ἐκκλησιαστικαὶ Χορωδίαί.

Ὅμοίως, προτείνομεν νά καταβληθῆ προσπάθεια μετεκπαίδευσως τῶν ἤδη ὑπηρετούντων ὡς ψαλτῶν, εἰς τρόπον

ὥστε νά ἐπιτευχθῆ κατὰ τι ποσοστὸν καὶ ἢ καλύτερα ποιοτικὴ αὐτῶν ἀπόδοσις καὶ βελτίωσις.

Τέλος, προτείνομεν τὴν ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἔκδοσιν καὶ εἰς λίαν εὐθνήν τιμὴν διάδοσιν εἰδικῶν λειτουργικῶν Ἐγκολπίων, πρᾶγμα τό ὁποῖον θά συντελέσῃ μεγάλως εἰς τὴν ἐπέκτασιν τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν πιστῶν διὰ τὴν ἐνεργὸν συμμετοχὴν των εἰς τὴν Θεῖαν Λατρείαν καὶ εἰς τὴν εὐρυθμοτέραν καὶ ἐν μεγαλυτέρᾳ συμμετοχῇ τοῦ ἐκκλησιασματος τέλεσιν τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν.

2. Διὰ τό Θεῖον Κήρυγμα

Ὡς ἐσημειώθη καὶ ἀνωτέρω, εἰς τὰ περί ἐπιμορφώσεως τοῦ Κλήρου, ἡ μετεκπαίδευσίς τῶν κληρικῶν μας εἰς τό θεῖον κήρυγμα θεωροῦμεν, ὅτι εἶναι ἀπαραίτητος. Οἱ κληρικοί μας καὶ οἱ ἤδη ἐξ αὐτῶν κηρύττοντες προτείνομεν νά ἐξασκηθῶσι συστηματικῶς διὰ νά καταστοῦν ἱκανοὶ νά δίδωσι κήρυγμα σύντομον, σαφές καὶ περιεκτικόν. Ἐπίσης προτείνομεν, ἵνα πάντες μὲν οἱ ἤδη ὑπηρετοῦντες ἱεροκήρυκες ὑποστῶσιν ἐξετάσεις ἐνώπιον εἰδικῆς Ἐπιτροπῆς, συγκροτηθεσομένης ὑπὸ τῆς οἰκείας Μονίμου Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς, ἵνα καταταγῶσιν εἰς διαφόρους κατηγορίας, ἀναλόγως τῶν ἱκανοτήτων των, πάντες δέ οἱ μέλλοντες νά διορισθῶσιν εἰς τό μέλλον, ἔχουν ὑποστῆ ἐνώπιον τῆς αὐτῆς ὡς ἄνω Ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς ἐπιτυχεῖς ἐξετάσεις, ἵνα διορισθῶσιν ὡς βοηθοὶ ἱεροκήρυκες. Μετ' εὐδόκιμον δέ τριετὴ ὑπηρεσίαν καὶ κατόπιν ἐξετάσεων θά μονιμοποιουῦνται καὶ θά προάγωνται ἐφεξῆς κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀρχόμενοι ἀπὸ τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἱεροκήρυκος γ' τάξεως καὶ φθάνοντες μέχρι τοῦ βαθμοῦ τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ.

Πρὸς στενωτέραν παρακολούθησιν καὶ ὑποβοήθησιν τοῦ ἔργου τῶν ἱεροκη-

ρύκων, προτείνομεν, νά καθιερωθῆ ὁ θεσμός τῶν Ἐπιθεωρητῶν, οἱ ὅποιοι θά ἐλέγχουν καί θά καθοδηγοῦν τοὺς ἱεροκλήρυκας εἰς τό ἔργον των.

Πρός τούτοις, προτείνομεν νά δοθῆ ἰδιαίτερα προσοχή εἰς τό ἀπό ραδιοφώνου διδόμενον κήρυγμα, ὥστε ἐξάπαντος τοῦτο νά ἔχη τά χαρακτηριστικά ταῦτα, ὅπως ἐπίσης προσέτι νά χαρακτηρίζεται διὰ τόν καθαρῶς διδακτικόν χαρακτήρα αὐτοῦ. Ρητορικός στόμφος καί ἄκαιροι κραυγαί, καθιστῶσι τό οἰονδήποτε κήρυγμα, πολλῶ δέ μᾶλλον τό ἀπό ραδιοφώνου, ἀντιπαθητικόν, ὅσονδήποτε καί ἂν τό περιεχόμενον αὐτοῦ θά ἦτο τυχόν καλόν.

Παραλλήλως πρὸς τό λειτουργικόν κήρυγμα, προτείνομεν νά ἐνθαρρυνθῆ καί τό ἕτερον κήρυγμα τῶν ἀπογευματινῶν ἢ βραδυνῶν σειρῶν, τοῦ ὁποίου σκοπός εἶναι ἡ συστηματική καί πλήρης διαφώτισις τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας.

Ἐκτός τῆς μετεκπαιδεύσεως, προτείνομεν νά καθιερωθῆ ὁ θεσμός τῶν ἐπιθεωρητῶν τῶν ἱεροκλήρυκων, εἰς τρόπον ὥστε οὗτοι νά μὴ μένουν ἀνεξέλεγκτοι καί ἡ ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τοῦ λαοῦ νά παρακολουθῆται συστηματικῶς. Σήμερον ἡ παρακολούθησις τῶν κηρύκων δέν εἶναι τόσο δύσκολος, ἔαν εἰς τοῦτο χρησιμοποιηθῆ καί τό μαγνητόφωνον.

Πρὸς ὑποβοήθησιν τῶν ἱεροκλήρυκων εἰς τό νά δίδουν καλόν κήρυγμα, προτείνομεν, νά ἐξακολουθῆσῃ ὁ «Ἐφημέριος» δίδων διαγράμματα κηρύγματος, μερίμνη τοῦ ἀρμοδίου Γραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἡ δέ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας εἰσηγουμένης τῆς οἰκείας Μονίμου Συνδικῆς Ἐπιτροπῆς, προτείνομεν νά δίδῃ ἐκάστοτε τὰς γενικὰς γραμμὰς, τὰς ὁποίας θά πρέπη νά ἀκολουθῶσιν οἱ ἱεροκλήρυκες ἐν τῷ κηρύγματι αὐτῶν.

Ἐκτός τοῦ λειτουργικοῦ καί τοῦ βραδυ-

νοῦ κηρύγματος, προτείνομεν, ἵνα ἀπό ραδιοφώνου δίδεται καθ' ἐκάστην δήμερον κήρυγμα, ὡς τό «Ἐκκίνημα τῆς ἡμέρας». Μία σκέψις οἰκοδομητική, μία ἐνθάρρυνσις τῶν ἀκροατῶν κατὰ τήν πρωΐαν θά ἦτό τι τό ἐξόχως βοηθητικόν διὰ τοὺς ἀκούοντας.

Πρὸς βελτίωσιν τοῦ κηρύγματος, προτείνομεν, ἵνα μερίμνη τοῦ ἀρμοδίου τμήματος τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας κατ' ἔτος διοργανῶνται συνάξεις τῶν ἱεροκλήρυκων πρὸς συζητήσιν ἐπὶ τῶν ἀπασχολούντων αὐτοὺς θεμάτων καί παράλληλον ἐνημέρωσιν τῆς ἡγεσίας τόσο ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ προβλήματα, τὰ ὅποια οὗτοι συναντοῦν ἐν τῷ κηρυκτικῷ τῶν ἔργῳ, ὅσον καί περὶ τῆς ἱκανότητος αὐτῶν. Ἐξ ἄλλου, διὰ τῶν συνάξεων, καί οἱ ἱεροκλήρυκες θά εἶχον τήν δυνατότητα εἰς ταύτας ὄχι μόνον νά ἐμπλουτίσουν τὰς γνώσεις των, ἀλλὰ καί διὰ ζωῆς νά κατατοπισθοῦν καλύτερον ἐπὶ τῶν γραμμῶν, τὰς ὁποίας θά ἔπρεπεν οὗτοι νά ἀκολουθοῦν εἰς τό κήρυγμα.

3. Διὰ τό Κατηχητικόν μάθημα καί Σχολεῖον

Ὡς γραμμὴν διὰ τό Κατηχητικόν Σχολεῖον προτείνομεν: α) Καθορισμὸν φιλικῆς στάσεως πρὸς τὰς νεανικὰς ὀργανώσεις. Οἱ Πρόσκοποι, αἱ Ὅδηγοί, ἡ Χριστιανικὴ Ἀδελφότης τῶν Νέων καί τῶν Νεανίδων, τὰ Κυκλάμινα, ἡ Χριστιανικὴ Φοιτητικὴ Ἐνωσις, αἱ Ὀρθόδοξοι Χριστιανικαὶ Ἐνώσεις κλπ. δέν εἶναι ἐχθρικά. β) Τό Κατηχητικόν Σχολεῖον ἔρχεται νά συμπληρῶσιν αὐτὰς καί νά δώσῃ ἐκεῖνο, τό ὅποσον αὐταὶ δέν εἶναι δυνατόν νά παράσχουν, ἦτοι διὰ τῆς θρησκευτικῆς διδασκαλίας νά βοηθῆσιν εἰς τήν μόρφωσιν χαρακτηρὸς καί τήν ἐμπέδωσιν τοῦ χριστιανικοῦ φρονήματος, εἰς τὰς ψυχὰς τῶν μαθητῶν, εἰς τρόπον ὥστε οὗτοι νά ἀποβῶσιν

χρηστά καί ἠθικά τῆς κοινωνίας μέλη.

Ἐπομένως, γ) τό πρόγραμμα τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, ὅπου ὑπάρχουν τοιαῦται ὀργανώσεις, αἱ ὁποῖαι ἐργάζονται καί ἀπασχολοῦν ἐπιτυχῶς τά μέλη των, νά περιλαμβάνη μόνον ἐκεῖνα τά στοιχεῖα, τά ὁποῖα δέν ἔρχονται εἰς ἀντίθεσιν πρὸς αὐτάς. δ) Μόνον ὅταν δέν ὑπάρχη ἄλλος ὀργανισμός, προσφέρων ψυχαγωγίαν, μορφωτικά μαθήματα ἢ ἄλλην οἰκοδομητικὴν ὕλην, τότε θά ἔρχεται τό Κατηχητικόν Σχολεῖον νά δώσῃ καί ταῦτα. Ἐφ' ὅσον ὁμως τά στοιχεῖα ταῦτα παρέχονται εἰς τοὺς μαθητάς τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου ὑπὸ ἄλλων ὀργανώσεων, τότε εἶναι περιττόν, νά ἐπιβαρύνωνται οἱ μαθηταὶ διὰ τοιούτων ἀπασχολήσεων. Τό αὐτό ἰσχύει καί διὰ τόν ἀθλητισμόν καί τὰς ἄλλας συναφεῖς ἀπασχολήσεις.

Ἐχαιρετίσαμεν ἀνωτέρω τὴν ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐκδοσιν ἐνιαίων βοηθημάτων διὰ τὰ Κατηχητικά Σχολεῖα. Ἡ ἐκλογή ὁμως τῆς ὕλης εἰς τὰς διαφόρους περιφερείας προτείνομεν νά γίνεταί ἐλευθέρως ὑπὸ τῶν Κατηχητῶν, εἰς τρόπον ὥστε νά προσαρμόζεται αὐτὴ πρὸς τὰς εἰδικὰς ἀνάγκας τῶν μαθητῶν καί νά ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν θρησκευτικὴν καί ἄλλην κατάστασιν των. Ἐκτὸς τῶν μαθημάτων, τό Κατηχητικόν Σχολεῖον προτείνομεν νά παρέχῃ συστηματικῶς εἰς τοὺς μαθητάς καί εἰδικὰς λατρευτικὰς εὐκαιρίας, εἰς τὰς ὁποίας οἱ μαθηταὶ θά λαμβάνουν ἐνεργότερον τοῦ συνήθους μέρος καί θά συνδέονται περισσότερο πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν καί τὴν δημοσίαν Θεῖαν Λατρείαν.

Ἰδιαίτερα προσοχὴ προτείνομεν, νά δοθῇ καί ὡς πρὸς τὴν προσέλευσιν τῶν μαθητῶν εἰς τὴν Ἱεράν Ἐξομολόγησιν, εἰς τὴν ὁποῖαν θά συνιστᾶται ἀπὸ τοῦ Κατηχητικοῦ Σχολείου νά μετάσχουν μόνον

ἐφ' ὅσον ὑπάρχει προπαιδευσις καί κατάρτισις τοῦ μέλλοντος νά ἐξομολογήσῃ τὰ παιδιὰ ἱερέως.

Συναφῆς εἶναι καί ἡ προσοχὴ, τὴν ὁποῖαν προτείνομεν νά δώσῃ τό Κατηχητικόν σχολεῖον ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν αὐτοεξέτασιν τῶν παιδιῶν. Ἡ αὐτοεξέτασις, ἐφ' ὅσον δέν λάβῃ τὴν ἀρμόζουσαν μορφήν, εἶναι δυνατόν νά ἀποβῇ ἐπιβλαβὴς εἰς τὸν ψυχικόν αὐτῶν κόσμον καί νά δημιουργήσῃ ἄγχος καί ἀγωνίαν, φθάνοντα μέχρι καί ψυχικῶν ἀνωμαλιῶν.

Ἄριστον μέσον παιδαγωγήσεως καί ἐμπλουτισμοῦ τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς τῶν μαθητῶν τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων εἶναι ἡ εὐρύτερα συμμετοχὴ αὐτῶν εἰς τὰς θερινὰς κατασκηνώσεις, ὀργανουμένης ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Πρὸς τοῦτο, προτείνομεν, νά ἀναληφθῇ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καί πλέον συγκεκριμένως ὑπὸ τῆς οἰκείας Διευθύνσεως τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, συστηματικὴ προσπάθεια καταρτισμοῦ εἰδικῶν στελεχῶν τῶν κατασκηνώσεων τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων, εἰς τρόπον ὥστε νά ἐπιτυγχάνεται ἡ ἐνδυνάμωσις καί τοῦ σώματος καί τῆς ψυχῆς τῶν μετεχόντων εἰς αὐτάς.

Προτείνομεν ἐπίσης, ἵνα οἱ φοιτῶντες εἰς τὰ Ἀνώτερα Κατηχητικά Σχολεῖα συμμετέχουν εἰς εἰδικὰς ἱεραποστολικὰς ἐν τῇ ἐνορίᾳ ἢ ἀλλαχοῦ ἐξορμήσεις, εἰς τὰς ὁποίας θά ὑπάρχῃ ποικίλον πρόγραμμα, δίδον δυνατότητα εἰς τὴν ἀξιοποίησιν ὅλων τῶν ἐν τῷ Κατηχητικῷ Σχολεῖῳ ὑπαρχουσῶν δυνάμεων καί τὴν διοχέτευσιν τοῦ δημιουργικοῦ ἐνθουσιασμοῦ τῶν μαθητῶν εἰς ἔργα ἀνώτερα καί κοινοφελῆ. Προτείνομεν ἐπίσης, νά συμμετέχουν εἰς εἰδικὰς ὁμάδας, ἀναλόγως τῶν εἰδικῶν αὐτῶν ἐνδιαφερόντων, ἐφ' ὅσον ὁ τομεὺς των δέν καλύπτεται ὑπὸ ἄλλης ὀργανώσεως, ὅπως, ἐπὶ παραδείγματι, ὁμάδας φυσιογνωστικὰς, ἀθλοπαιδικῶν, κοινωνι-

κῆς ἐργασίας, μορφωτικὰς κλπ. Ταῦτα πάντα θὰ εἶναι δυνατὰ νὰ κατορθωθοῦν ἐφ' ὅσον ὑπάρχει ὁ κατάλληλος Κατηχητής. Ἐντεῦθεν, ὡς ἐσημειώθη ἀνωτέρω, προτείνομεν νὰ ἀναγνωρισθῆ ὡς ἀπαραίτητος ἡ διετής ἐπιμόρφωσις α) τῶν κληρικῶν μας καὶ ὡς πρὸς τὴν Κατήχησιν, καὶ β) τῶν λαϊκῶν Κατηχητῶν, οἱ ὅποιοι ἔχουν ὡσαύτως ἀνάγκην ἐπιμορφώσεως.

Ἡ ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καθιερωθεῖσα κατ' ἔτος σύναξις τῶν Κατηχητικῶν στελεχῶν, τὰ ὅποια μετὰ ταῦτα ἀποτελοῦν τοὺς πυρῆνας τῆς μετὰ δώσεως καλυτέρων μεθόδων καὶ περισσοτέρων γνώσεων εἰς τοὺς ὑπολοίπους Κατηχητὰς, μετὰ πολλῆς τῆς χαρᾶς προτείνομεν, νὰ καθιερωθῆ ὡς θεσμὸς μόνιμος. Ἡ ἐπιλογή τῶν Κατηχητῶν προτείνομεν, νὰ συνεχισθῆ νὰ γίνεται μετὰ τῶν ζηλωτῶν νέων, οἱποῖοι ὅμως διακρίνονται διὰ τὴν σύνεσίν των, ὥστε νὰ εἶναι αὐστηροὶ μὲν εἰς τὸν ἰδικὸν των βίον, πλήρεις ὅμως κατανοήσεως καὶ ἀγάπης ὡς πρὸς τὸν βίον τῶν παιδιῶν. Τοιοῦτοτρόπως, δὲν θὰ δίδωμεν τὴν ἐντύπωσιν, ὅτι τὰ Κατηχητικὰ Σχολεῖα ἐπιδιώκουν τὴν προπαρασκευὴν τῶν εἰς αὐτὰ φοιτῶντων διὰ τὸν μοναχισμόν ἢ τὸ ὀλιγώτερον διὰ μίαν ἀπόκοσμον καὶ ξένην πρὸς τὴν σημερινὴν κοινωνίαν ζωὴν.

4. Διὰ τὸ γραπτὸν κήρυγμα

Ὅπως καὶ ἀνωτέρω ἐσημειώθη, ὑπὸ τὴν ὀνομασίαν γραπτὸν κήρυγμα ἐννοοῦμεν τὴν διὰ τοῦ ἐντύπου ἐν γένει διάδοσιν τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας ὑπὸ οἰανδήποτε μορφήν. Ἐπομένως, εἰς αὐτὸ περιλαμβάνεται καὶ ἐκείνη ἡ φιλολογία, ἡ ὁποία γενικῶς ὡς σκοπὸν ἔχει τὴν διάδοσιν τῶν εὐαγγελικῶν ἀληθειῶν. Ἐντεῦθεν, προτείνομεν, ἵνα ἡ Ἐκκλησία διὰ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἐνθαρρύνῃ τὸ

καλὸν βιβλίον καὶ βοήθησιν εἰς τὴν περαιτέρω διάδοσιν καὶ βελτίωσιν αὐτοῦ. Τοῦτο προτείνομεν, νὰ ἐπιδιωχθῆ διὰ τοῦ καθορισμοῦ εἰδικῶν ἐπάθλων, τὰ ὅποια θὰ ἀπονέμονται εἰς τὸ καλύτερον ἐπί παραδείγματι θρησκευτικὸν μυθιστόρημα, ἢ τὸ καλύτερον θρησκευτικὸν διήγημα, ἢ τὴν καλύτεραν συλλογὴν θρησκευτικῶν ποιημάτων κ.ο.κ. Ὅμοίως, προτείνομεν, ἵνα ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία φροντίξῃ διὰ τὴν ἔκδοσιν καὶ διάδοσιν καλῶν Ἀνθολογιῶν, μεταφράσεων κλασικῶν θρησκευτικῶν κειμένων, ὡς καὶ διὰ τὴν ὀργάνωσιν μεγάλων Ἐκθέσεων χριστιανικοῦ καὶ θρησκευτικοῦ ἐν γένει Βιβλίου κ.τ.ῶ.

Προτείνομεν ἐπίσης, ἵνα ἡ Ἀποστολικὴ Διακονία φροντίξῃ διὰ τὴν ἔκδοσιν καὶ εὐρυτέραν διάδοσιν τοῦ καλοῦ καὶ εὐθηνοῦ θρησκευτικοῦ βιβλίου εἰς τρόπον ὥστε τοῦτο νὰ γίνῃ κτῆμα ὅσον τὸ δυνατόν εὐρυτέρων στρωμάτων τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

5. Διὰ τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης

Ἡ μετεκπαίδεσις τῶν ἐφημερίων προτείνομεν, νὰ ἐπεκταθῆ καὶ εἰς τὰ ἔργα τῆς ἀγάπης, διότι ἡ «πίστις ἄνευ ἔργων εἶναι νεκρά». Ὡς καὶ ἀλλαχού ἐσημειώθη, εἶναι ἀνάγκη ὅλοι νὰ διδασκῶμεν περισσότερα διὰ τὴν ἀγάπην καὶ νὰ ἐμφυσηθῆ εἰς τὰς ψυχὰς ὅλων μας ἡ πνοὴ τῆς. Ἐντεῦθεν, κατ' ἔτος, ἰδιαίτερος κατὰ τὰς παραμονὰς τῶν μεγάλων ἑορτῶν, προτείνομεν νὰ γίνῃ εἰδικὴ ἐκστρατεία, μὲ ἀντικείμενον τὸ κήρυγμα τῆς ἀγάπης. Ἐνῶ ὁ Κύριος ἀπέδειξε μεγάλην σημασίαν εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὰς ἐκδηλώσεις τῆς, ἡμεῖς θεωρητικῶς μὲν ἀκολουθοῦμεν τάχα τὴν χαραχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Κυρίου γραμμὴν, ἐν τῇ πράξει ὅμως ἀφιστάμεθα αὐτῆς.

Παραλλήλως πρὸς τὴν εἰδικὴν ἐκστρατείαν τοῦ κηρύγματος τῆς ἀγάπης,

προτεινόμεν, ἵνα ἐκάστοτε, ἐπ' εὐκαιρία ἀλλὰ καί τακτικῶς, γίνωνται εἰδικαί ἔξορμήσεις, κατὰ τὰς ὁποίας θά προσκαληται τό χριστεπώνυμον πλήρωμα νά ἐκδηλώσῃ τήν ἀγάπην του πανηγυρικώτερον. Ἐπί παραδείγματι, ἡ ἐν τῇ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν καθιερωμένη ἡμέρα τῶν πτωχῶν προτεινόμεν νά καθιεροῦτο γενικώτερον ἐν ὅλῃ τῇ Ἑλληνικῇ Ἐπικρατεία, ἀλλά καί νά ὠργανοῦτο συστηματικώτερον, ὥστε κατὰ τήν ἡμέραν τῶν πτωχῶν νά γίνεται ἀληθῆς συναγερμός ἐκδηλώσεως τῆς ἀγάπης μας.

Ἐκτός τῶν πανηγυρικωτέρων καί ἄς ἐπιτραπῇ ἡ λέξις, θορυβωδεστέρων, ἐκδηλώσεων τούτων, προτεινόμεν νά ὀργανωθῇ καί ἡ συστηματικὴ συμπαραστάσις τῆς Ἐκκλησίας εἰς τοὺς ἀντιμετωπίζοντας φυσικὰς ἢ ἠθικὰς δυσκολίας ἐν τῇ ζωῇ. Πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐργασίας ταύτης, προτεινόμεν ἵνα παρ' ἐκάστη ἐνορία, ἰδίᾳ δέ ταῖς πτωχαῖς, διορισθῇ μία «Διακόνισσα», ἀμειβομένη πάντως οὐχὶ ἐκ τοῦ πτωχοῦ τῆς πτωχῆς ἐνορίας βαλαντίου.

6. Διὰ τὴν Ἱεράν Ἐξομολόγησιν

Διὰ νά μετριασθῇ πῶς ἡ καθυστέρησις, ἡ ὁποία, ὡς ἐσημειώθη ἀνωτέρω, ὑφίσταται ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ μας ὡς πρὸς τὴν Ἱεράν Ἐξομολόγησιν, προτεινόμεν νά ἀναληφθῇ συστηματικὴ μελέτη τῶν εἰδικῶν προβλημάτων, τὰ ὁποῖα παρουσιάζονται κατὰ τό Ἱερόν τοῦτο Μυστήριον. Καί δὴ, τὰ προβλήματα τὰ ὁποῖα παρουσιάζει ἡ Ἐξομολόγησις τῶν νέων καί νεανίδων, τῶν οἰκογενειάρχων, τῶν ἀγάμων, τῶν ἐπιστημόνων, τῶν μεμορφωμένων, τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν ἐργατικὴν καί ἀγροτικὴν τάξιν κ.ο.κ. Πρὸς τοῦτο προτεινόμεν, ἵνα ἐπιτελεῖον συνεργατῶν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας ἀποδουθῇ εἰς τὴν μελέτην ταύτην, τὰ δέ πορί-

σματα αὐτῆς νά ἀνακοινωθῶσιν εἰς τοὺς Ἐξομολόγους δι' εἰδικῶν ἐκδόσεων καί εἰς εἰδικὰς φροντιστηριακὰς σειράς. Ὅμοίως, νά ἀποτελέσουν θέματα τοῦ ἐν τῇ Ἱερᾷ Μονῇ Πεντέλης Φροντιστηρίου Ἐξομολόγων.

Πρὸς μερικὴν δέ κάλυψιν τῆς ἐλλείψεως τοῦ ἀναγκαιοῦντος ἀριθμοῦ καταλλήλως κατηρτισμένων ἐξομολόγων, προτεινόμεν νά καθιερωθῇ τό σύστημα τῶν περιουσιολόγων ἐξομολόγων, ἕκαστος τῶν ὁποίων ἔχων ὡς περιφέρειάν του δύο ἕως τρεῖς Μητροπόλεις θά ἱκανοποιῇ, στοιχειωδῶς, ἔστω, τὰς ἀνάγκας τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ του Ἱερῶν Μητροπόλεων.

(Συνεχίζεται)

+ Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ

Δεκαπενθήμερο Δελτίο

Ἐκκλησιαστικῆς Ἐνημέρωσης

Κωδικός 2360

Ἰδιοκτῆτης - Ἐκδότης

ὁ Μητροπολίτης

Ἀττικῆς καί Μεγαρίδος

ΝΙΚΟΛΗΜΟΣ

Διεύθυνση

19011 Αὐλῶν Ἀττικῆς

Τυπογραφεῖο Κωνσταντίνου Σανιδᾶ

Ἰωαννίνων 6, Μοσχάτο

ISSN 1790-482X